

PIESE DE BRONZ INEDITE DIN CÂMPIA TRANSILVANIEI

Câmpia Transilvaniei a rămas multă vreme mai puțin cercetată din punct de vedere arheologic. În ultimii ani însă, tot mai mulți cercetători și-au îndreptat privirile spre aceste ținuturi extrem de bogate în așezări pre-, protoistorice și istorice. Având dealuri domoale, pământuri roditoare, păduri, pășuni și ape curgătoare (este adevărat, unele cu debite mai mici decât în alte zone), și aici au existat condiții prielnice pentru întemeierea așezărilor umane. Astfel, cercetările de suprafață desfășurate cu câțiva ani în urmă pe teritoriul localității Șăulia de Câmpie¹ au demonstrat existența a numeroase așezări din neolitic („Hodaie”, „Continit”), eneolitic (cultura Coțofeni – „Pădure”), epoca bronzului (Wietenberg și Noua – „Pădure”, „Clejie”, „Vatra satului”, „Șes – Zona lacurilor”, „Vama”), prima vârstă a fierului („Clejie”, „Dealul Maierului”), epoca dacică („Dealul Maierului”, „Șes – Zona lacurilor”), perioada romană („Piatra Negri – fosta grădină de zarzavat”, „Continit”, „Sub Plantație”, „Pădure”), sec. VII-VIII („Clejie”), evul mediu timpuriu („Vatra satului”, terenul situat peste drum de casa Toma Grigore).

Merită de asemenea să amintim că pe culmile mai înalte ce străjuiesc partea sud-vestică a localității („Pădure”, „Chicui”, „Leorința”) se ridică 13 tumuli. În unul din ei, situat la liziera vestică a pădurii Șăuliei și tăiat de drumul de țară, au fost descoperite fragmente de vase aparținând culturii Coțofeni, faza a doua².

Am dorit să facem această scurtă trecere în revistă a ceea ce se poate găsi pe teritoriul unei localități din Câmpia Transilvaniei pentru a înțelege că situația este general valabilă și pentru celelalte, fapt dovedit de altfel atât de descoperirile întâmplătoare, cât și de cercetările arheologice efectuate. Amintim în acest sens săpăturile de la Cuci, Band, Iernut, Lechința, Luduș, Ogra, Șincai, Târgu Mureș, Morești, Valea Largă, Zau de Câmpie³ etc. (jud. Mureș).

Din cercetările de suprafață provin și câteva piese de bronz descoperite de curând în trei localități din județul Mureș: Zau de Câmpie, Șăulia de Câmpie și Ogra.

1. Zau de Câmpie.

a) *celt de tip transilvănean* (h=132 mm, l tăiș=52 mm, dg=36x31, adâncimea=69mm), cu gura ovală, buza îngroșată, toarta ruptă din vechime, tăișul cu urme de ascuțire și folosire. Patina este verde închis (Fig. I/1).

b) *vârf de lance* (L=142 mm, d manșon = 20/22mm), în forma frunzei de salcie. Marginile și vârful au fost ascuțite. Patina este verde închis (Fig. I/2).

Ambele piese provin, foarte probabil, din același loc, și nu excludem posibilitatea de a face parte din depozitul descoperit la Bujor⁴. Cronologic, ele se încadrează în Bronz D - Hallstatt A1. Piese asemănătoare mai sunt cunoscute în zonă în depozitul descoperit la Valea Largă⁵.

2. Ogra.

În punctul numit „Șesul Vîilor” a fost efectuat, cu câțiva ani în urmă, un sondaj de verificare de către D. Protase și A. Zrinyi⁶, fiind descoperite materiale aparținând epocii târzii a bronzului și hallstatt-ului timpuriu. În același punct a fost găsită, în anul 1990, întâmplător, o brățară de bronz ornamentată cu linii incizate dispuse în opt registre ce alternează cu suprafețe lise. Bara este rotundă în secțiune. Brățara se încadrează în Hallstatt A1 cu analogii, printre alte, în depozitul de la Bogata de Jos (jud. Cluj)⁷. Piesa se păstrează într-o colecție particulară în Târgu Mureș (Fig. I/4).

3. Șăulia de Câmpie.

În anul 1994, pe terenul cultivat din apropierea pădurii situate în partea vestică a localității au fost descoperite fragmente ceramice aparținătoare epocii bronzului (cultura Wietenberg) și un celt (L=101mm, dg=40/30, adâncimea=63, lt=63mm). Acesta făcea parte, probabil, dintr-un depozit, pe el văzându-se urmele unei alte piese de care a fost lipit. Piesa este bine păstrată, patina este verde albăstrui. Se încadrează cronologic în Br. D-Ha A1 (Fig. I/3).

Piese descoperite în cele trei localități vin să completeze numărul mare de obiecte de bronz apărute izolat sau în depozite (anexa 1) pe teritoriul jud. Mureș (Fig. II). Descoperirile

respective sunt strâns legate de așezările și fortificațiile contemporane (respectiv epoca bronzului și prima vârstă a fierului), și ele extrem de numeroase⁸. Asocierea în unele cazuri a pieselor din depozite cu bucăți de

bronz brut dovedește funcționarea în aceste zone a unor ateliere locale de confecționare a diverselor artefacte, dar și exploatarea surselor de cupru din ținuturile Transilvaniei, posibil cele estice, mult mai la îndemână.

Note

1. Rezultatele cercetărilor de suprafață vor fi publicate în *ActaMN* din 2002.
2. Z. KALMAR, *Materiale neo-eneolitice intrate în colecția Muzeului de Istorie al Transilvaniei (III)*, în *ActaMN*, XXIV-XXV, p. 470.
3. V. LAZĂR, *Repertoriul arheologic al județului Mureș*, 1995.
4. M. PETRESCU-DĂMBOVITA, *Depozitele de bronzuri din România*, 1977, p. 119.
5. idem, *op.cit.*, p. 72.
6. D. PROTASE, A. ZRINYI, *Marisia*, 1978, p. 79.
7. Idem, *op. cit.*, p. 85-86, pl. 123/2.
8. V. LAZĂR, *Descoperirile epocii bronzului de pe teritoriul județului Mureș*, în *Angustia* 4, 1999, p. 47-54.

Abstract

Bronze pieces discovered in the Transylvanian Plain

Several bronze pieces (two "celts", a spearspike and a bracelet) which date from the end of the Bronze Age and the beginning of the first Iron Age have been recently discovered at Zau de Câmpie, Saulia and Ogra, in the Mureș county. They come to complete the extremely numerous discoveries of this type from the Transylvania Plain.

Viorica Crișan

Anexa/ Appendics 1

Bronzuri descoperite în județul Mureș *Bronze discoveries in the Mureș district*

Tabelul / Table 1 - Piese izolate / *Disparate pieces*

Tabelul / Table 2 - Depozite / *Deposits*

Seria / <i>Serie</i>	UD - Uriu-Domănești, Br. D
	CS - Cincu-Suseni, Ha. A ₁
	JT - Jupalnic-Turia, Ha. A ₂
	MT - Moigrad-Tăuteu, Ha. B ₁
	SP-FG - Sângeorgiu de Pădure-Fizeșu Gherlii, Ha. B ₂
	ȘV - Șonmartin-Vetiș, Ha. B ₃
	VV - Vințu de Jos-Vaidei, Ha. C

Numerele din fața localităților corespund cu numerotarea de pe hartă.
The numbers in the front of the localities correspond to the numbers on the map.

- Piese izolate / Isolated Pieces -

1. Acățari, celt	Br. D
1a. Văleni, com. Acățari, celt	Br. D
3a. Șapartoc, com. Albești, seceră și celturi	Br. D-Ha. A ₁
4. Aluniș, 5 seceri – seceră, topor, vârf lance	Ha. B ₁ Br. D
5. Apold, pumnal, fragment	Br. D
5a. Daia, c. Apold – seceră, vârf lance	Br. D
5b. Șaeș, c. Apold, celt	Br. D. Ha. A ₁
6a. Cecălaca, c. Ațintiș, pumnal, vârf lance	Br. D
7a. Cund, c. Bahnea, lamă pumnal	Br. D
8a. Mădăraș, c. Band, vârf lance	Br. D
9. Batoș, trei brățări, un vârf lance	Ha. B ₃
14. Bichiș, vârf lance	Br. D
15. Bogata, celt	Br. D
16. Brâncovenești, celt	Br. D
17. Breaza, vârf lance, seceră	Br.D-Ha. A ₁
18a. Săbed, c. Ceașu de Câmpie, seceră	Br. D
25. Cristești, celturi	Br. D
28. Daneș, o spadă, un celt	Br.D-Ha. A ₁
30a. Călugăreni, c. Eremitu, celt	Br. D
31a. Călușeri, c. Ernei, seceri, celturi	Br. D
33a. Viforoasa, c. Fântânele, celt	Ha. A
34a. Bedeni, c. Gălești, vârf lance	?
38. Glodeni, seceră	Br. D
39. Gornești, celt, 4 vârfuri de lance	Ha. B ₃
41a. Adrian, c. Gurghiu, ciocan	Br. D - Ha. A
41b. Glăjărie, c. Gurghiu, vârf lance	Br. D
43. Hodoșa, 3 brățări	Br. ?
44. Ibănești, daltă, celt	Br. D-Ha. A ₁ Ha. A ₁
48. Corunca, c. Livezeni, vas de bronz	Br. D
52. Măgherani, seceră	Br. D

57a. Ghinești, c. Neaua, celt	Br. D-Ha. A ₁
58. Ogra, brățară	Br. D-Ha. A ₁
61. Păsăreni, vârf lance celturi	Ha Br. D-Ha. A ₁
61a. Gălățeni, c. Păsăreni, brățară	Br. D
63a. Văleni, c. Pogăceaua, două celturi	Ha. A
66. Reghin, trei celturi	Br. D-Ha. A ₁
70. Sâncraiu de Mureș, brățări, vase, ac cu protuberanță	Br. D-Ha. A ₁
72. Sângeorgiu de Pădure, celt două celturi	Br. D-Ha. A ₁ Ha. B ₃
76a. Curteni, c. Sântana de Mureș, sabie cu limbă la mâner	Br. D
78a. Jăbenița, c. Solovăstru, celt	Br. D. Ha. A
79. Sovata, celt, două seceri topor, celt, vârf lance	Br. D Br. D-Ha. A
83. Săulia de Câmpie, celt	Br. D-Ha. A ₁
84. Șincai, un celt	Br. D
86. Târgu Mureș, două celturi	Br. D
93a. Jacodu, c. Vețca, celt	Ha. A ₁
94a. Ormeniș, c. Vișoara, celt	Br. D
95. Voivodeni, celt	Br. D
97. Zau de Câmpie, două celturi, vârf sulț	Br. D-Ha. A ₁

- Depozite / Hoards -

2a. Cornești, com. Adămuș , celturi, lame de fierăstrău, dalte, topoare, seceri, brățări, o fibulă de tip <i>passementerie</i> , săbii, lănci, verigi de centură, fibule, vase din bronz, plăci de tavă, bucăți de bronz brut etc.; atelier	Ha. B ₁ Seria MT
3. Albești , șase seceri și un celt	Ha. A ₁ ?
7b. Lepindea, c. Bahnea , trei seceri, un fragment de celt	Br. D Seria UD
8b. Fânațe, c. Band , șase celturi, o lamă de sabie, o brățară, două turte	Ha. A ₂ Seria JT
8c. Valea Rece, c. Band , 260 kg, 13 celturi trans., 42 seceri cu buton, 79 seceri cu limbă la mâner, o seceră cu cu cârlig răsucit, 25 vârfuri de seceri, 76 buc. seceri, o daltă, 28 lame fierăstrău, 332 frag. Fierăstrău, 110 frag. de centură etc. deșeuri de la turnat, bucăți de materie primă etc., (230 kg.); atelier	Ha. A ₁ Seria CS
9a. Dedrad, c. Batoș , verigi de picior și brățări	Ha. C Seria VV
15. Bogata , 5 celturi, 19 seceri cu limbă la mâner, vârf lance, lamă sabie, brățări, un colier.	Ha. A ₁ Seria CS
16. Brâncovenești , două <i>situlae</i>	Ha. A ₁ Seria CS
21a. Odrhei, c. Coroisânmartin , celturi, topoare	Ha. B ₃ ?
22a. Socolu de Câmpie, c. Cozma , brățări, vârf lance	Br. D- Ha. A ₁ Seria CS
28a. Seleuș, c. Daneș , celturi, seceri, lamă sabie, 17 bucăți de bronz brut; atelier	Br. D Seria UD
30a. Călugăreni, c. Eremitu , topoare, brățări, frag. <i>Situla</i> : atelier ,	Ha. A ₁ Seria CS
34. Gălești	Ha. B ₃ ?
43a. Sâmbriaș, c. Hodoșa , 4 celturi	Ha. B ₂ Seria SP-FG
45a. Căpușu de Câmpie, c. Iclânzul , celturi, daltă, seceri, lame fierăstrău, cuțite, brățări, vârf lance, sabie, brici,	Ha. A ₂ Seria JT

turte; atelier	
47. Iernut , tezaur piese de podoabă	Ha. A ₁
49. Luduș , seceri cu cârlig	Ha. B ₃
49a. Gheja, o. Luduș , celt și lanț din 5 brățări	Br. D- Ha. A ₁ Seria UD-CS
52. Măgherani , seceri	Br. D Seria UD
57b. Vădaș, c. Neaua , un celt, seceri cu cârlig	Br. D Seria UD
67a. Maiorești, C. Rușii Munți , cinci seceri (depozit?)	Ha. B ₃ Seria S V
72. Sângeorgiu de Pădure , 22 celturi, o daltă, cupe, cești, trei căldărușe, verigi cu pandantive, o brățară	Ha. B ₂ Seria SP-FG
77. Sighișoara , topoare, celturi, brățări (depozit?)	Br. D- Ha. A
78a. Jabenita, c. Solovăstru , trei seceri, trei celturi, un topor cu disc	Br. D- Ha. A
79a. Sărățeni, o. Sovata , celturi	Ha. A ₂ Seria JT
82. Suseni , 10 celturi, 15 seceri, 4 cuțite, o toartă, un fund de vas, o sabie fragmentară, 8 vârf de lance, 32 brățări, un ac, o fibulă <i>passementerie</i> , o fibulă simplă cu două spirale, plăci de centură, sârmă de aur, o bucată de bronz brut etc. atelier	Ha. A ₁ Seria CS
86. Târgu Mureș , 21 celturi, o daltă	Ha. B ₂ Seria SP-FG
89. Valea Largă , două celturi, 20 seceri întregi și 14 fragmentare, 5 buc. Bronz brut; atelier	Br. D Seria UD
93. Vețca , cinci seceri	Br. D
97a. Bujor-Iloaie, c. Zău , patru lame de fierăstrău, cinci ace, un celt	Ha. A ₁ Seria CS

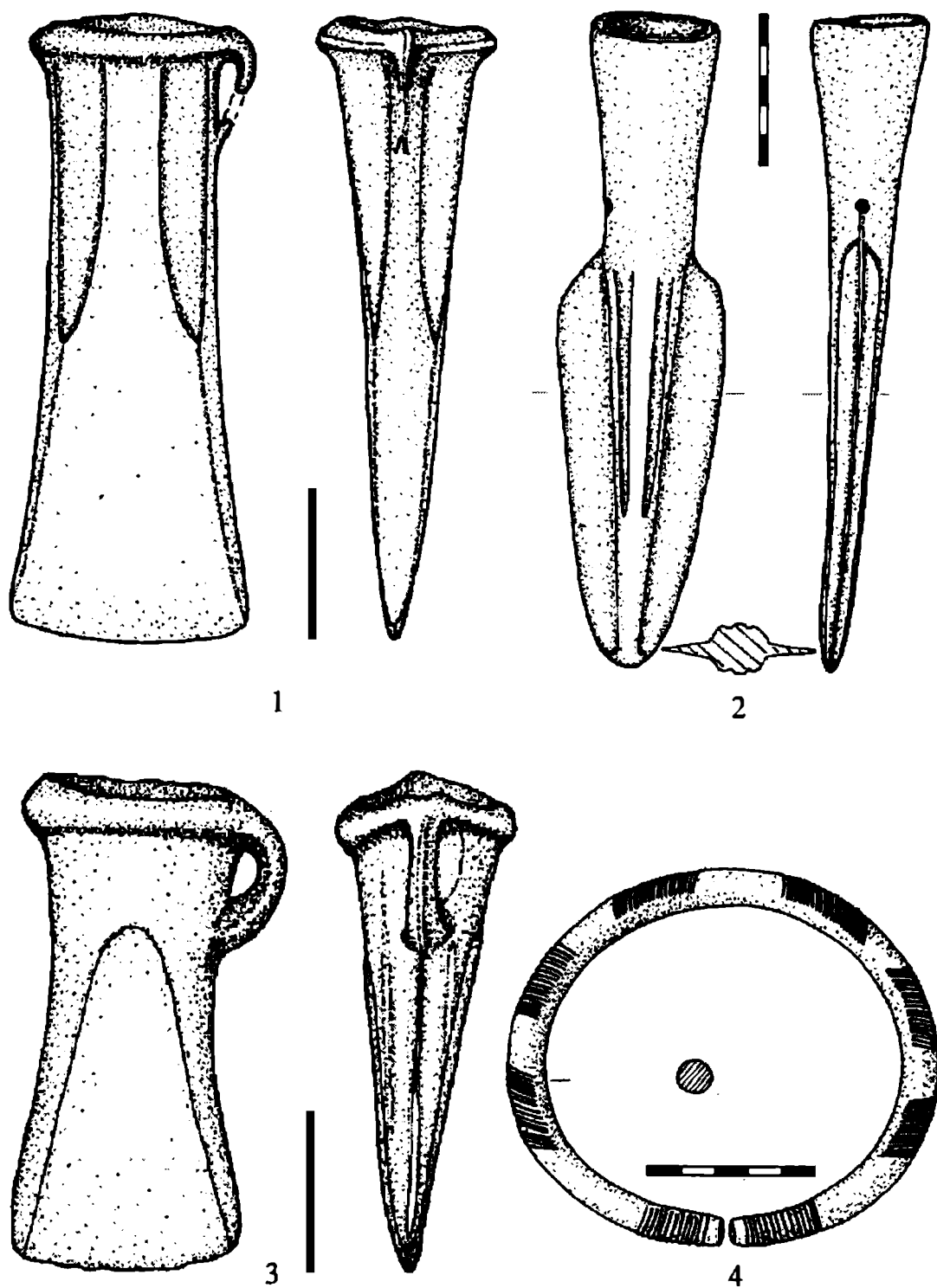

Figura 1 / Figure 1

1-2 - Zuu de Câmpie, 3 - Șăulia, 4 - Ogra.

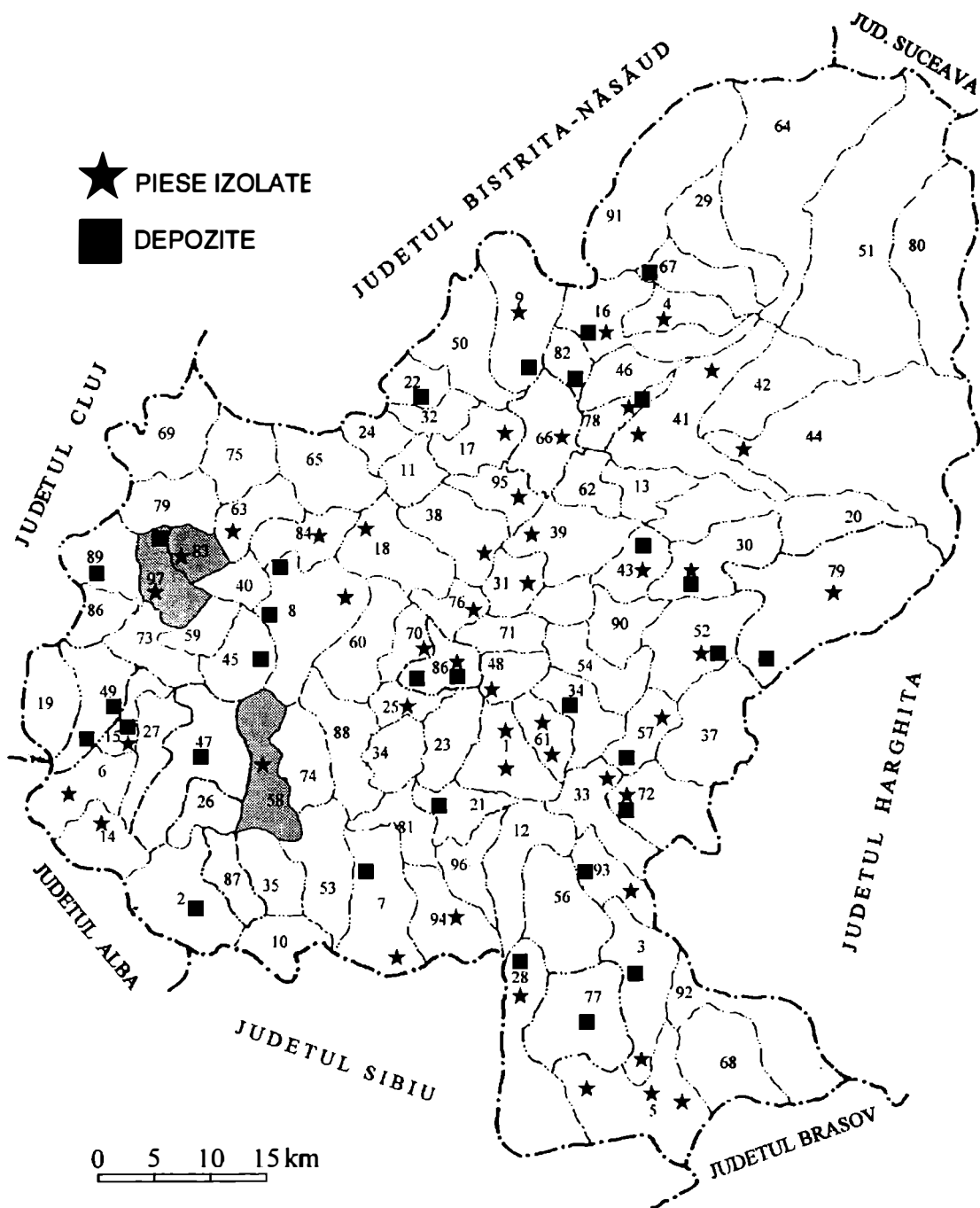

Figura II / Figure II.

Bronzuri descoperite în județul Mureș.
Bronze pieces discovered in Mureș county.